

Søren Halling-Overgaard

**REVISORS ERSTATNINGS-
&
DISCIPLINÆRANSVAR**

2. UDGAVE

JURIST- OG ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

*Revisors
erstatnings- og disciplinæransvar*
2. udgave

© 2003 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Omslag: Morten Højmark
Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: Damm's Forlagsbogbinderi, Randers

Printed in Denmark 2003
ISBN 87-574-0992-7

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Lyngbyvej 17
Postboks 2702
2100 København Ø

Telefon: 39 13 55 00
Telefax: 39 13 55 55
e-mail: fl@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Forord

Denne 2. udgave er færdiggjort i løbet af foråret/sommeren 2003. Siden 1. udgaven udkom ved årsskiftet 2000/2001, har revisorområdet været i en rivende udvikling, der har fået stor betydning ved vurderingen af revisors arbejde i en erstatningsretlig sammenhæng. Endvidere er der i den mellemliggende periode fremkommet et betydeligt antal nye domme, herunder højesteretsdomme. Det har derfor været nødvendigt at revidere bogen for at kunne opfylde målsætningen om at give advokater, revisorer, dommere, ansatte i pengeinstitutter og forsikringsselskaber, bestyrelsesmedlemmer m.m. et tidssvarende og aktuelt indblik i emnet.

Når bogen er blevet betydelig mere omfangsrig end den tidligere udgave, skyldes det især den nye revisorlovgivning, der – med lov om statsautoriserede og registrerede revisorer (LSRR) – trådte i kraft den 1. september 2003, og som i stort omfang har ændret grundlaget for revisors virke, en ændring der i de kommende år utvivlsomt også vil kunne aflæses i den erstatningsretlige praksis på området. Hertil kommer, at der i forbindelse med ikrafttræden af den reviderede årsregnskabslov pr. 1. januar 2002 samt overgangen til de nye revisionsstandarder i 2003/2004 er sket væsentlige ændringer i de krav der stilles til revisors arbejde.

I forhold til 1. udgaven er afsnittet om erstatningsansvar i forbindelse med salg af overskudsselskaber ikke længere med som et selvstændigt afsnit, da behovet for en gennemgang af netop dette særlige område – efter min vurdering – er betydeligt reduceret i 2003. Til gengæld er der i denne udgave medtaget yderligere et kapitel om afgrænsningen af culpagrundlaget, idet emnet er opdelt i 2 selvstændige kapitler. Henholdsvis et om de tilfælde, hvor revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant, og et om de tilfælde hvor revisor handler som rådgiver m.m. Endvidere gennemgås – på baggrund af den ændrede lovgivning og de øvrige reguleringer på området samt nyere retspraksis – de krav der i erstatningsretlig sammenhæng i dag stilles til revisors arbejde, dels som offentlighedens tillidsrepræsentant, dels som klientens rådgiver m.m. Som det fremgår af bogen, har den nye revisorlovgivning m.m., resulteret i en række ændringer i relation til den erstatningsretlige bedømmelse af revisors arbejde.

1.6	Disciplinærnevnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer	35
1.7	Revisors habilitet	36
1.8	Revisors tavshedspligt	37
1.9	Sammenfatning	39

KAPITEL 2

	Ansvarsgrundlaget	41
2.1	Indledning	41
2.2	Betydning af revisors arbejdsopgave	42
2.2.1	Revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant	42
2.2.2	Revisor i andre funktioner end som offentlighedens tillidsrepræsentant	47
2.2.3	Opsummering	57
2.3	Den for revisorer gældende culpanorm	58
2.3.1	Fastlæggelsen af den revisionsfaglige culpanorm	58
2.3.2	Love og bekendtgørelser	58
2.3.3	Revisionsstandarder, revisionsvejledninger og regnskabsvejledninger som faglige normer	65
2.3.4	Responsumudvalgene som normdefinerende	67
2.3.5	Er revisors adfærd i strid med god revisorskik eller er god rådgiverskik identisk med culpøs adfærd?	78
2.3.5.1	Indledning	78
2.3.5.2	God revisorskik	79
2.3.5.3	God rådgiverskik i relation til revisorbegrebet	82
2.3.5.3.1	Indledning	82
2.3.5.3.2	Generelle krav til rådgivere	83
2.3.5.3.3	Konkrete krav til revisor som rådgiver m.m.	84
2.3.5.3.4	Sammenfatning	86
2.4	Syn og skøn	87

KAPITEL 3

	Afgrænsning af culpagrundlaget i forbindelse med revisors arbejde som offentlighedens tillidsrepræsentant	91
3.1	Indledning	91
3.2	I hvilke situationer er revisor offentlighedens tillidsrepræsentant	94
3.3	Habilitetskravene til revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant; kravene til revisors uafhængighed	95

3.3.1	Særlige krav til større selskaber	103
3.4	Særligt om besvigelser og økonomisk kriminalitet	104
3.5	Påtegning på regnskaber og budgetter	114
3.5.1	Indledning	114
3.5.2	Årsrapporter/Reviderede regnskaber	118
3.5.3	Domstolenes bedømmelse af revisors påtegning på et revideret regnskab/årsrapport	130
3.5.3.1	Indledning	130
3.5.3.2	Kreditgivning på baggrund af et revideret regnskab/årsrapport	137
3.5.3.3	Andre tilfælde, hvor den af revisor reviderede årsrapport eller regnskab i øvrigt, danner grundlag for dispositioner.	151
3.5.4	Ikke-reviderede regnskaber, budgetter m.m.	156
3.5.5	Budgetter	161
3.6	Erklæringer	164
3.6.1	Indledning	164
3.6.2	Forskellige erklæringstyper	167
3.6.2.1	Erklæringer til brug i forbindelse med finansiering	167
3.6.2.2	Erklæringer i forbindelse med prospekter, virksomhedsoverdragelser m.v.	173
3.6.2.2.1	Indledning	173
3.6.2.2.2	Forretningsmæssigt begrundede projekter	174
3.6.2.2.3	Ikke-forretningsmæssigt begrundede projekter	181
3.6.2.3	Erklæringer til brug for det offentlige	187
3.7	Sammenfatning	191

KAPITEL 4

	Afgrænsning af culpagrundlaget i tilfælde hvor revisor ikke optræder som offentlighedens tillidsrepræsentant	193
4.1	Indledning	193
4.2	Revisors arbejdsopgave	195
4.3	Revisor som rådgiver	200
4.3.1	Indledning	200
4.3.2	Skatterådgivning	200
4.3.2.1	Indledning	200

4.3.2.2	Skatterådgivning i forbindelse med udarbejdelse af selvangivelser, regnskabsudarbejdelse m.m.	203
4.3.2.3	Skatterådgivning uafhængig af regnskabsudarbejdelse	209
4.3.2.3.1	Indledning	209
4.3.2.3.2	Skatterådgivning i forbindelse med salg af aktier, ejendomme, likvidation af selskaber m.m.	210
4.3.2.3.3	Skatterådgivning i forbindelse virksomhedsomstrukturering, generationsskifte, rekonstruktion m.m.	220
4.3.2.3.4	Skatterådgivning der ikke vedrører sædvanlig forretningsmæssig aktivitet	236
4.4	Betydningen af anormale forretningsmæssige dispositioner i øvrigt for bedømmelsen af revisors erstatningsansvar	248
4.5	Anden rådgivning i øvrigt, herunder juridisk	252
4.5.1	Juridisk rådgivning	252
4.5.2	Ekspeditions-mæssige opgaver på vegne klienten	255
4.6	Revisors varetagelse af særlige hverv	255

KAPITEL 5

Årsagsforbindelse, adækvans og egen skyld	257
5.1 Indledning	257
5.2 Årsagsforbindelse	258
5.2.1 Indledning	258
5.2.2 Kravene til årsagsforbindelse ved erstatningskrav rejst af klienten	259
5.2.3 Kravene til årsagsforbindelse ved erstatningskrav rejst af tredjemand	262
5.2.3.1 Årsrapporter og regnskaber	263
5.2.3.2 Prospekterklæringer	265
5.3 Adækvans/påregnlighed	268
5.4 Egen skyld	271

KAPITEL 6

Tabsopgørelsen	277
6.1 Indledning	277

6.2 Betydningen af hvorvidt krav er rejst af klienten eller tredjemand	277
6.3 Særligt om tab og tabsopgørelse i forhold til klienten	279
6.3.1 Indledning	279
6.3.2 Særligt om tabet i forbindelse med skatterådgivning	283
6.4 Særligt om kreditgivers tabsopgørelse	291

KAPITEL 7

Forældelse, passivitet og opgivelse af krav	295
7.1 Indledning	295
7.2 Lovgrundlaget ved forældelse	295
7.2.1 Danske Lov 5-14-4	296
7.2.2 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist	297
7.3 Passivitet	303
7.4 Opgivelse af krav	303

KAPITEL 8

Revisors forsikringsforhold	305
8.1 Indledning	305
8.2 Revisors forsikringsforhold når denne handler som offentlighedens tillidsrepræsentant	306
8.2.1 Revisorgarantiforsikringen	306
8.2.2 Revisors ansvarsforsikring	308
8.2.2.1 Indledning	308
8.2.2.2 Revisors lovpligtige ansvarsforsikring når revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant	308
8.2.2.3 Revisors ansvarsforsikring i andre tilfælde end de hvor revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant	309
8.3 Skadeundtagelse eller skadefritagelse	311
8.3.1 Skadefritagelsesgrund	311
8.3.2 Skadeundtagelsesgrund – grov uagtsomhed	311

KAPITEL 9

Flere skadevoldere	315
9.1 Indledning	315
9.2 Ansvarsfordeling i tilfælde hvor revisor er en af flere rådgivere for klienten.	315

9.3	Krav rejst af tredjemand over for revisor og andre	319
9.4	Den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem revisor og andre erstatningsansvarlige	322
9.5	Sammenfatning	330

KAPITEL 10

Revisors disciplinæransvar	331
10.1 Indledning	331
10.2 Disciplinærsystemets opbygning	333
10.2.1 Indledning	333
10.2.2 Disciplinærnævnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer	335
10.3 Sagsbehandling i Disciplinærnævnet	336
10.3.1 Klageberettigede	336
10.3.2 Hvem kan der klages over	339
10.3.3 Forældelse	340
10.3.4 Hvilke forhold kan Disciplinærnævnet behandle	342
10.3.4.1 Betingelser for at ifalde disciplinæransvar ...	342
10.3.3.1.1 Handler som offentlighedens tillidsrepræsentant	344
10.3.4.1.2 »Tilsidesat de pligter som loven foreskriver«	345
10.3.5 Honorarkrav	346
10.3.6 Kollegiale forhold	346
10.3.7 Strafferetlig forfølgning	346
10.3.8 Revisors arbejdsopgaver som offentlighedens tillidsrepræsentant	346
10.3.8.1 Revisors påtegning på årsrapporter, regnskaber, m.m.	347
10.3.8.2 Revisors påtegning på (særlige) erklæringer, m.m.	353
10.4.9 Sagens behandling og oplysning ved Disciplinærnævnet	357
10.4 Sanktionsformer	358
10.4.1 Indledning	358
10.4.2 Advarsel	359
10.4.3 Bøde	361
10.4.4 Frakendelse	364
10.5 Domstolsprøvelse af Disciplinærnævnets afgørelser	365
10.5.1 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 6 og 7	368

10.6 Sammenfatning	372
Bilag	375
Litteraturliste	391
Domsregister	399
Stikordsregister	403

Siden 1. udgaven udkom i begyndelsen af 2001, er der sket nærmest epokegørende ændringer på revisorområdet. Den 1. september 2003 trådte den nye revisorlovgivning i kraft, og i løbet af 2003 er der fremkommet en række nye Revisionsstandarder og endelig trådte den nye årsregnskabslov i kraft den 1. januar 2002. Dette betyder ændringer i relation til revisors rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant, revisors rolle som rådgiver m.m., revisors forsikringsforhold og vedrørende disciplinærsystemet, m.m. Hertil kommer, at der er afsagt et betydeligt antal nye domme af landsretterne og ikke mindst af Højesteret.

Bogen indeholder indledningsvis en fastlæggelse af revisorbegrebet, således som dette ser ud efter den 1. september 2003. Herefter behandles revisors erstatningsansvar, dels når denne handler som offentlighedens tillidsrepræsentant, dels i andre tilfælde, eksempelvis som rådgiver for klienten i forbindelse med skatterådgivning, regnskabsudarbejdelse, administration af udlejningsejendomme og tillige juridisk rådgivning. Herudover indeholder bogen en gennemgang af kravene til de øvrige erstatningsbetingelser, de særlige forsikringsforhold for revisorer samt den erstatningsretlige betydning af at revisor bistår i samarbejde med andre rådgivere. Endelig gennemgås området for revisors disciplinæransvar afslutningsvis.

Relevant retspraksis m.m. er taget med frem til 1. august 2003

Revisors erstatnings- og disciplinæransvar er en praktisk håndbog, der henvender sig til advokater, domstole, pengeinstitutter, forsikringsselskaber, offentlige myndigheder, bestyrelser, revisorer og andre, der har behov for at vurdere kvaliteten af revisors ydelser i en erstatningsretlig sammenhæng.

Lic. jur. *Søren Halling-Overgaard*, LL.M er advokat og har i en årrække beskæftiget sig med sager vedrørende rådgiveransvar. Han har endvidere gennem en årrække været ekstern lektor ved Århus Universitet på den juridiske kandidatuddannelse, bl.a. i Professionsansvar og Generationskifteret.

9 788757 409925

ISBN 87-574-0992-7